

mació d'AlcM que «a la regió de Girona hi ha vacil·lació entre *frón* i *frón*». En ma vida he sentit dir mai *frón* en aquelles terres, d'on ve tota la meua parentela materna i paterna: els lexicògrafs mallorquins degueren ser víctimes d'algun ignorant ingenu, que volent imitar la pronúncia del català central i sabent que en aquest es diu *pònt*, *fònt*, *bòns*, *tròns*, etc., en lloc de la *ó* gironina, estrafeia bàrbarament la seva pronúncia. — ⁶ *Komfrönte* verb a Cabó, la Sentiu de Sió, Navès. — ⁷ El *Torcimany* d'Aversó ja el porta en rima en *front* (1597.2), i encara admet *afronta*, no sols com a verb sinó també com a substantiu: «*afronta* per afrontar; *afronta* per aquell qui afronta», 476.1.2. — ⁸ També es pensa Zaccaria que en italià ve d'un cast. «*afruent*!», però això no és castellà ni res.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *frontada*, *frontal*, *frontaler*, *frontalera*, *frontalet*, *fronter* adj., *fronter* m., *frontera*, *fronterejar*, *fronterejant*, *fronterenc*, *fronterer*, *fronteria*, *fronteris*, *fronterola*, *frontil*, *frontió*, el *Frontó* de la Murta, *frontut*, *afrontar* I, *afront* I, *afrontació* II, III i IV, *afronta*, *afront* II, *afrontant*, *afrontós*, *afrontabons*, *afrontacases*, *afrontacavadors*, *afrontacuiners*, *afrontallauradors*, *afronta* ²⁵ *llinatges*, *bifront*, *confrontar*, *confrontar*, *confrontació*, *confronta*, *confrontable*, *confrontament*, *confrontant*, *enfrontar*, *enfront*, *refrontar*, *refrontada*, *frontispici*, *frontis*.

Frontal, *fronter*, *frontera*, *fronterer*, *frontil*, *frontis*, *frontispici*, V. *front*

FRONTISSA, del més antic *frantissa*, derivat de *frant*, participi de l'antic verb *frànyer* 'trencar' (llatí ³⁵ *FRANGĒRE*), amb el sentit primitiu de 'doblegadissa, plegable', pròpiament 'frangible, apta per ser partida en dos'; en llengua d'oc *fraitissa* o *frachissa*, id., perquè allà aquell participi és *frait* (*frach*) de *FRACTUS*, mentre que en català modern *frantissa* es canvià en *frontissa* per la interpretació popular que hi veia la unió de dues peces que es feien *front* l'una a l'altre. □ 1.ª doc.: *francistes*, 1373; *frontisses*, S. xv i ja un cop el 1309 (?).

«Per *frontises* e forrellat» es llegiria ja en uns comptes mallorquins que hom data de 1309 (*BSAL* VIII, 269), *francistes* el 1373 és com han imprès en la còpia d'un doc. de Bna. de 1373 (*Homen. a Rubió i Lluch* II, 516), però és sabut que la *c* i la *t* es confonen fàcilment (de vegades del tot) en la lletra de l'època: per tant es podria entendre que el ms. porti *franchisses*; cosa semblant passa amb la grafia *francissa* que reporta el *DAG*, d'inventaris de 1423 i 1584; i en un altre del S. xv que va sortir a *La Veu del Montserrat* de 1886 «una taula *plegadissa* ab petges, sens *fransisa*»; i *AlcM* hi afegeix un inv. vigatà de 1486.¹

L'etim. pop. *front* era tan natural que és natural que també la forma moderna, *frontissa* aparegui aviat: el *DAG*, la troba en un inv. de Torredembarra de 1430, *AlcM* en dos docs. val. de 1441 i 1517; també és en ⁶⁰

uns comptes de 1438 llegits a l'Arxiu Gral. del R. de València: «clavó: faxes, bragues, maneguetes, alfardons, claus, *frontices*, loba, anelles, picaporta, les quals coses he fetes per ops de les portes»; «dos caxas --- ab cubertor sense *frontissas*», Sitges, 1606 (*BABL* II, 17); «Lo relloj de campanar dava trista y pausadament nou batallades, les *rovellades frontisses* dels portals grinyolaven», Noller (*Notes de c.*, 105); «d'aquesta manera passa 'l dia: els uns fent serenates al peu de l'enclusa, els altres imitant lo violí tot llimant planxa, algú toca l'orga bo y foradant *frontisses* ---», EmVilanova (*Del meu tros*, 67).

Si no m'erro avui *frontissa* és usat en tot el domini: fins al cap del Pallars (*frontises* Farrera, *fruntises* Àreu, 1933), fins al Migjorn valencià, fins a Eivissa («*fruntisa*: gozne», *PzCabr.*), *frontissa* a Tortosa (*BDC* III, 98) i moltes dades del Princ. en *BDC* xx, 161.2 O Pou distingeix: «taula de dos pessés ---; *frontisses* de taula: subscus cardinalis; *frontizes* de corona de Rey: subscudes cardinales coronarii; *frontizes* de cua de oranola: securiclati cardines» (*TbPu.*, 186, 187); veg. la llista d'onze menes de frontisses que el *DAG*, porta d'un inv. barceloní de 1830. Des del català el mot ha passat manllevat al murc. *frontiza* (Ga. Soriano) i al sard logud. i campid. *frontissa* «bisagra» (*MLWagner*, *BDC* x, 144; *RFE* ix, 238).

L'etimologia salta a la vista si tenim en compte les formes occitanes corresponents: *frachisso* «couplet, charnière» (*TdF*); ja el trobem en diversos documents ³⁰ dels Ss. xv i xiv: en els comptes del Conselh de Forcalquier (B-Alps), de l'any 1495: «A. M. thesaurier --- a pagat --- a Mestre Reymon M., per unas *frachissas* e per una sarralha que à pausat a l'archbanc de l'Hostal de la Villa» (*PMeyer*, *Docs. Ling. du Midi*, p. 352 i n. 2); Pansier ho troba en un doc. avinyonès de 1493; i en el *PSW* (III, 578), Rayn. (III, 386) i Du C. (s. v. *frachissa*) n'hi ha set o vuit de testimonis del S. xv o xiv, provinents d'Arles, de Guiena, etc.; p. ex.: «item solvi, pro quatuor bartavellis positis in porta et portanello, factis de novo ---» (*Archives Hist. Gironde* XXI, 499.4); on al mot baix-llatí *bartavellis* (cf. *BERTROL*) se li ha posat la glossa occitana *frachissas*; a això escau d'adjuntar l'adjectiu que veiem en un inventari provençal (de Hyères de 1431): «item una taula *frachissa* a manjar» amb l'aclariment «taulo que li dous caire se rabaton per mejan de nousado» (*RLR* XXXVII, 312.4), i en general l'adjectiu *frachis*, *-issa*, que és freqüent amb el sentit de 'plegable', 'movible' i 'trencadís'.³

Es comprèn, doncs, que en batejar les frontisses d'una taula plegable, es pensava tant o més en la taula mateixa dotada d'aquesta propietat. I és clar que *frachis*, variant dialectal normal de *fraitis* (com *fraitura*=*frachura* *FRACTURA*), deriva de *frach*/*frait*, llatí *FRACTUM*, participi de *frànher* *FRANGERE*. Però en català el verb *frànyer* 'partir, rompre' va modificar la forma etimològica per analogia del tema de present, en *frant*: «negú no rebuig morabatí o mazmodina si no són *frants* o apedaçats ---» en els Furs de València, i a *FACTURA* n'he citat més testimonis en el primitiu i